

Közkönyvtári integráció Győrben

2012. december 31-éig öt közkönyvtár működött Győrben. A megyei könyvtár, a városi könyvtár, valamint három ÁMK-könyvtár.

A megyei és a városi könyvtár lényegében „egy töről fakadt”, Győrött a XIX. század utolsó éveiben alakították ki a város könyvtárát, amely aztán közkönyvtárként működött a megyei könyvtárak megalakulásáig. Jó évtizeddel később, immár ebből a megyei könyvtárból alakult a városi fiókkönyvtári rendszer, harminckét évvel ezelőtt pedig a „városi központi könyvtár” is megépült.

A Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár a jelenlegi helyét Győr sétálóutcájának végében, a helyiek által „kis Baross útnak” nevezett frekventált helyen találta meg, épülete eredetileg pénzügyi volt, három szinttel, raktárral rendelkezett. A földszint nagy részét egy gyógyszertár bérlte, később a gazdasági szükség okán a megmaradt földszinti helyiségek zömét szintén bérleményként hasznosította. A megyei könyvtár gyermekkönyvtára ugyancsak igen jó helyen jött létre, a belváros szívében, a hangtárral, kötészettel egy épületben. A kilencvenes évek közepén a fenntartó megyei önkormányzat értékesítette a meglehetősen rossz állapotú ingatlant, a helyére bank költözött. A hangtár és a kötészeti a belváros szélére, egy szinten elhanyagolt épületbe került, a gyermekkönyvtár néhány évig „albérlésben” működött, majd végleg megszűnt. Ez egy komplikált és lehangoló történet, illetve folyamat volt; részben magyarázatul szolgál rá, hogy a könyvtár akkori vezetése már dédelgetett egy hosszú, és végeredményben sikertelennek bizonyult álmot, a „megyei-egyetemi” könyvtár elképzelését. (Pár évvel ezelőtt az egyetemi könyvtár létrejött, a fúzió azonban jogi, technikai és személyi okok miatt „óhajtó nyilatkozatok” szintjén maradt.)

A megyei könyvtár erősségeként kell említenem a területi ellátórendszeri tapasztalatokat, amelyek nyomán igen jó eredményeket tudott elérni a KSZR-szolgáltatás terén.

A városi könyvtár – amely 2003-ban Galgóczi Erzsébet nevét vette fel – Győr Nádorváros városrészében kapott kimondottan e célra tervezett épületet, markánsan a közművelődési elképzelések mentén, galériát, mozi, közművelődési színteret is terveztek. Ezek közül a „mozi” elmaradt, az utolsó körben „párházzá változott”, a közművelődési profil azonban az évek során folyamatosan bővült, az intézmény művelődési házak és egyéb közművelődési színterek üzemeltetője lett, utolsó évtizedében pedig városi nagyrendezvények szervezője is.

Az ÁMK-könyvtárak közül a ménfőcsanaki Bezerédj-kastély könyvtára volt lényegében különálló ÁMK-könyvtár, egy történelmi kúriában kapott helyet, viszonylag távol a közoktatási intézménytől. A Kovács Margit ÁMK könyvtár iskolán belüli, az osztálytermek szintjén elhelyezett könyvtár volt; a PÁGISZ ÁMK könyvtára pedig az iskola funkcionális melléképületként épült meg.

A 2012-es év igen jelentős változásokat hozott a hazai közkönyvtárügy életében. A mozgást lényegében a megyei könyvtárak fenntartóváltása okozta: korábban megszűnt a megyei önkormányzatok intézményfenntartó szerepe, és a megyei könyvtárakat a közigazgatás területi szerveként működő ún. megyei intézményfenntartó központok felügyelete alá helyezték, amelyek különféle okoknál fogva (tapasztalat és pénzügyi mozgástér hiánya stb.) igen nehézkes szakmai mozgásteret voltak képesek biztosítani a felügyelt intézményeknek.

A 2012-es évben törvényi szintű döntés született a megyei könyvtárak fenntartóváltásáról is: a megyeszékhely városi önkormányzata kapta ezt a feladatot. A törvény felszámolta a közkönyvtári párhuzamosságokat is, mivel kimondta, hogy a megyeszékhely város nyilvános könyvtári ellátását a megyei könyvtár oldja meg. Ez Győrött azt eredményezte, hogy a megyei könyvtár a város fenntartásába került, a korábbi városi könyvtár megszűnt, és a városi közkönyvtári ellátás szempontjából „eltűntek” az ÁMK-könyvtárak is: két ÁMK esetében azok iskolai könyvtárként működtek tovább, a Bezerédj-kastélyban található könyvtár pedig a megyei könyvtár ménfőcsanaki fiókkönyvtáraként szolgálja az olvasókat.

A két másik ÁMK-könyvtár szolgáltatásainak pótlására 2013 februárjától megnyílt a megyei könyvtár marcalvárosi fiókkönyvtára, amelyet három hét alatt „állítottunk talpra” a fenntartó nagy elégedettségére.

A Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár és Közösségi Tér jogutódlással beolvadt a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtárba, az egyesült intézmény új neve pedig Dr. Kovács Pál Megyei Könyvtár és Közösségi Tér lett. A névváltozással a fenntartó azt kívánta jelezni, hogy az integrációtól nem az intézmények megváltozott szervezetben való továbbélését várja csupán, hanem egységes és markánsan új szakmai szerepvállalást is.

Az integráció előtti szolgáltatási színvonal néhány működési adattal jól illusztrálható.

A városi/megyei könyvtárhasználat jellemzői 2012. december 31-ei adatok alapján

Főbb kölcsönzési mutatók

Intézmény	Regisztrált felhasználó (fő)	Személyes használat (fő)	Kölcsönzött dokumentumok (db)
Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár	10 566	96 777	237 738
Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár	10 402	84 469	157 694
Összesen	20 968	181 246	395 432

Győri közkönyvtárhasználat életkori megoszlás szerint

Intézmény	14 év alatti felhasználó (fő)	14 és 65 év közötti felhasználó (fő)	65 év fölötti felhasználó (fő)
Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár	3328	6 157	1081
Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár	438	9 224	740
Összesen	3766	15 381	1821

Állománygyarapítás, teljes állomány

Intézmény	Teljes állomány (db)	Éves gyarapodás (db)
Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár	256 352	5176
Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár	483 355	4363
Összesen	739 707	9539

Rendezvények

Intézmény	Rendezvények száma	Résztevők száma (fő)
Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár	851	44 419
Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár	59	9 357
Összesen	910	53 776

Alapterület

Intézmény	Alapterület (négyzetméter)
Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár	2349
Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár	2370
Összesen	4719

A fenti adatok alapján 2013. január elsejével egy olyan egységes közkönyvtár képe rajzolódik ki előttünk, amelynek 21 ezer fős regisztrált olvasótáborra van, akik 181 ezer alkalommal 395 ezer könyvtári dokumentumot kölcsönöztek a 740 ezer kötetes könyvtári állományból, és 910 rendezvényt szerveztek, 53 776 fős látogatottsággal, 4700 négyzetméteres területen.

Az is feltűnő, hogy az intézmény gyengesége (fejlesztésre szoruló oldala) egyfelől a gyermekek (14 év alattiak) könyvtári ellátása (csak a városi könyvtárnak volt gyermekkönyvtára), valamint a másik oldal, az idős korúak csekély mértékű jelenléte a szolgáltatásban.

A Dr. Kovács Pál Megyei Könyvtár és Közösségi Tér olyan megyei könyvtár lett, amely 11 telephelyen van jelen Győrben, ezek közül a legnagyobbak a Herman Ottó utcai Központi Könyvtár, valamint a Baross Gábor utcai Kisfaludy Károly Könyvtár. Emellett fiókkönyvtárak tartoznak hozzá, egy művelődési ház, valamint egy különálló raktár.

Az integráció során a működőképesség egyik elsődleges és kulcsfontosságú tényezőjének a kiegyensúlyozott munkahelyi légkör megteremtését és fenntartását ítéltük meg. Ennek igen fontos elemei a következők:

- A bizonytalanság csökkentése.
- Hangsúlyozott koncentráció az értékek továbbvitelére.
- A szükséges változások világos és racionális levezetése, azok funkcionális működéshez kötése.

A bizonytalanság csökkentése érdekében már az összevonást megelőzően egyeztetések történtek a két intézmény vezetője között, a szabályozási döntést követően pedig még 2012. december első felében a dolgozói érdekképviselletekkel való konzultáció is megtörtént. Ennek eredményeként január 4-én mindkét intézmény érdekképvisellete elfogadta és aláírta a megyei könyvtár új kollektív szerződését, amely egyebek között meghatározta az összevont intézmény dolgozóinak munkarendjét.

Igen fontos vezetői feladatnak tartjuk annak állandó tudatosítását, hogy az összeolvadást követően már nem lehet a múltban alkalmazott „Mi és Ők” megosztásban gondolkodni, az egyedül elfogadható hangsúly az „Együtt” ..., amelybe kivétel nélkül mindenki beletartozik; a dolgozók megítélésében pedig nem lehet szempont az, hogy valaki korábban városi vagy megyei vagy ÁMK-s dolgozó volt. Mindenki tudatosulnia kell, hogy megítélését képzettsége, kompetenciái és munkavégzésének színvonala határozza meg, semmi egyéb tényező.

Ugyancsak nem lehet kérdés senki számára, hogy városi vagy megyei avagy könyvtári vagy közművelődési prioritások szerint dolgozunk-e? A törvényben és alapító okiratunkban pontosan megfogalmazott feladatokat ellátó megyei könyvtár vagyunk, tehetségünk, munkabírásunk, legjobb akaratunk és költségvetési kondícióink szerint ezen feladatok optimális és egyenrangú ellátását kell megvalósítanunk.

Szintén a bizonytalanságot csökkentette, hogy január 1-jén be tudtuk vezetni a könyvtárhasználat egységes szabályait, amelyek során fokozott figyelemmel voltunk arra, hogy a felhasználók érdekei ne sérüljenek. Mivel korábban jelentősen eltértek egymástól a könyvtárak használatának szabályai, illetve az ebből eredő anyagi kötelezettségek, a felhasználói tábor megosztása pedig 50-50 százalék körüli, ezért a kedvezőbb tarifák alkalmazását kezdeményeztük könyvtárhasználati szabályzatunkban, egyúttal bevezetve az egy telephelyre való beiratkozással a többi telephely (könyvtár) díjtalan használatának városi gyakorlatban már bevált módszerét.

Ugyancsak elkészültek az intézmény alapvető szabályzatai, így az intézményi szmsz, amely az összevont intézmény belső szervezeti struktúráját és főbb működési szabályait tartalmazva, egyértelművé tette a működés kereteit. Ennek kapcsán valamennyi kipróbált, nagy tapasztalattal rendelkező vezető munkatárs a helyén maradt, egy új osztály pedig létrejött a digitális feladatok menedzselésére.

A szolgáltatás változásait a helyi sajtón keresztül tudattuk a város és a megye polgáraival. A dolgozók folyamatos tájékoztatására belső levelező listát hoztunk létre. Az intézmény valamennyi dolgozója számára már a tényleges összevonást megelőzően világossá vált a változások folyamata és iránya és a személyükre vonatkozó kihatása.

A jogi dokumentáció rendeződésével szerződéseinket újratárgyaltuk, a pályázati támogatóknak bejelentettük a szükséges adatváltozásokat. A fenntartó jóváhagyásával kinevezést nyertek a felső vezetők, az igazgatóhelyettes és a gazdasági vezető.

A gazdasági osztályt a központi épületbe költöztettük, a Területi Ellátó Szolgálat és az Állománygyarapítási és Feldolgozó Osztály is a központi épületbe költözött. Ennek az volt az oka, hogy a KSZR várhatóan hatalmas szállítási forgalmat bonyolító munkája szempontjából a forgalmi korlátozások miatt a Belváros kevésbé alkalmas a települési ellátás logisztikai feladatainak központjául, mint a közlekedési szempontból jóval konszolidáltabb Nádorváros.

A két osztály kiköltözésével megüresedő helyet a Kisfaludy Károly Könyvtár harmadik emeletén a Rákóczi Ferenc utcából „beköltöző” hangtár foglalta el, és itt kapott helyet a Digitális Szolgáltatások Osztálya, valamint ide összpontosítjuk a két korábbi intézmény kezelésében lévő muzeális dokumentumokat is. A rendezés lényege: a belvárosban megmaradnak az ott már jól bevált és kedvelt olvasószolgálati feladatok, ugyanezen helyen lesz elérhető a komolyzenei hangtár is, a tudományos és helyismereti munkák is ide összpontosulnak. Az új helyre költözött hangtár és a muzeális gyűjtemény az NKA támogatásának köszönhetően modern bútorzatot kapott, a nyár pedig ugyancsak NKA-forrásból elhozta az arculati megújulást is. A szolgáltató és kiszolgáló tevékenységek zöme a Központi Könyvtárba került, a Herman Ottó utcába. Szakmai változás, hogy a Területi Ellátó Szolgálat feldolgozó tevékenysége az Állománygyarapítási és Feldolgozó Osztályhoz került, az eddigi feldolgozási párhuzamosságokat megszüntetve.

Igen sok technikai jellegű fejlesztésre volt szükség, hardverbeszerzésre és hálózatfejlesztésre közel tízmillió forintot költöttünk, több helyiséget, épületet felújítottunk, szolgáltatási konstrukciókat váltottunk, riasztót és munkaidő-nyilvántartási rendszereket építettünk ki, a Kisfaludy Károly Könyvtár első két emeletén is megoldottuk a melegvízellátást, illetve a tető javításával a beázás gondját oldottuk meg, míg a raktárban ipari szárítógépek beállításával optimalizáljuk a páratartalmat.

Az összevont intézmény „duplum-állománya” hatalmas, az összképen csak egy árnyalatnyit javított az idei év közel ötv ezer kötetes selejtezése. A 2014-es évben állományellenőrzés elé nézünk, ennek során tovább folytatjuk az állománymenedzsmentet, és ezt követően egyesítjük integrált rendszereinket.

Az elkövetkező évek feladata a könyvtárépületek szakmai szolgáltatásainak „fihangolása” lesz: a szolgáltatások modernizálása, építészeti és belsőépítészeti modernizálás, mégpedig olyan módon, amely teljes egészében alkalmassá teszi az intézményt a változó felhasználói igények kiszolgálására, „szeretett” és népszerű szolgáltatások kínálatára.

Horváth Sándor Domonkos

KOSÁRY DOMOKOS-DÍJ

A Szent István Egyetem és könyvtára 2013-ban díjat alapított az egyetem- és agrártörténeti kutatásokban elért magas színvonalú eredmények, illetve a könyvtárért és a könyvtárügyért kifejtett támogatás elismerésére.

A díjat elsőként SOLTI LÁSZLÓ akadémikus, egyetemi tanár, a SZIE volt rektora, illetve posztumusz díjként WALLESHAUSEN GYULA, egykori egyetemi könyvtárigazgató, történész, egyetemi tanár kapta.